

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za Slovenije in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

»Pravo nije materija, koja se može dijeliti na fragmente. Kada se ono u riješavanju narodnog pitanja želelo i želi postići za sebe i za svoje prijatelje, onda se mora dozvoliti njegova primjena i protiv samoga sebe i protiv svojih prijatelja.«
Neville Chamberlain.

„Tunis! Korzika! Savoja“!

Telegrafo di Livorno: „Ciljevi Italije idu za tim da u svojim granicama obuhvati sve zemlje u kojima živi narod koji govori talijanskim jezikom“

Talijanski ministar vanjskih poslova conte Ciano održao je 2 o. mj. na posljednjoj sjednici parlamenta govor o vanjskoj politici u vezi s događajima poslije Münchena. Za vrijeme njegova govora poslanici su počeli demonstrirati vičući »Tunis—Korzika—Nica—Savoja«. Te poklike je prihvatila masa pred parlamentom vičući u taktu to isto, a kada se poslije toga Mussolini pojavio na balkonu palače Venezia i pozdravio bez riječi uzdignutom rukom masa je po običaju frenetično skandirala, ali ovog puta »Tu-ni-zi—Kor-zi-ka« itd. namjesto uobičajno du-ce.

Drugog dana javila je »United Press« da je Giovanni Ansaldo u Cianoovom listu »Telegrafo di Livorno« objavio komentar na Cianoov govor u kojem veli da će se Italija opirati svima sredstvima eventualnim francuskim težnjama koje su uperene protiv talijanske ekspanzije. Kako se ovaj list nalazi u posjedu obitelji Ciano, to se uzima da Ansaldo sa svojim komentarima ne samo ponavlja, nego i obrazlaže mišljenje grofa Ciana. Ansaldo izjavljuje, da će talijanska vlada sa neustrašivom odlučnošću zastupati interese i ciljeve talijanskog naroda. Ansaldo tumači te ciljeve na taj način, da Italija zahtjeva za sebe Korziku i Džibuti, Tunis i Savoju. U tom članku se između ostalog veli:

„Ciljevi Italije idu za tim da u svojim granicama obuhvati sve zemlje, u kojima živi narod koji govori talijanskim jezikom.“

Nasuprot toj težnji stoje plutokratski interesi drugih zemalja, ali mi se nadamo, da će u duhu Münchenskog sporazuma ispraviti nepravde prošlosti i izvršiti takodjer korekturu kolonijalnog posjeda. Ako u Evropi ima državnika, a ne političara, onda će se ovo razumjeti a ako ne...

Te manifestacije u talijanskoj komori i komentar u talijanskoj štampi imale su ogroman odjek u Francuskoj. Francuska štampa, parlament i javnost odmah su reagirali a isto tako i stanovništvo onih krajeva koje Italija traži. A i u ostaloj svjetskoj štampi, naročito engleskoj, isticanje talijanskih revindikacija vrlo jako je odjeknulo. Engleski listovi, a čini se i politički krugovi, odlučno stoje na strani Francuske, ali već raspravljaju i mogućnost pregovora. Tako je objavljeno da će Chamberlain i lord Halifax otići u Rim kao što je to bilo predviđeno oko desetog januara, a »Sunday Dispatch« javlja i talijanski listovi prenos bez komentara, da će Italija prilikom Chamberlainovog i Halifaxovog boravka u Rimu postaviti nekoliko zahtjeva. List navodno: 1. Italija će tražiti prepuštanje otoka Majorce. — 2. Italija će tražiti, da bude i za nju osigurano mjesto u upravi Sueskog kanala; — 3. da se statut za Talijane nastanjen u Tunisu preuredi tako, da oni budu odijeljeni, a da pri tom ne dodje do mijenjanja područja; — 4. da se donese ustanova u korist Italije u upravi željeznice Džibuti—Addis Abeba; — 5. da se Italiji prepusti luka Kartagena u Tunisu; i 6. priznanje generala Franca zaraćenom stranom.

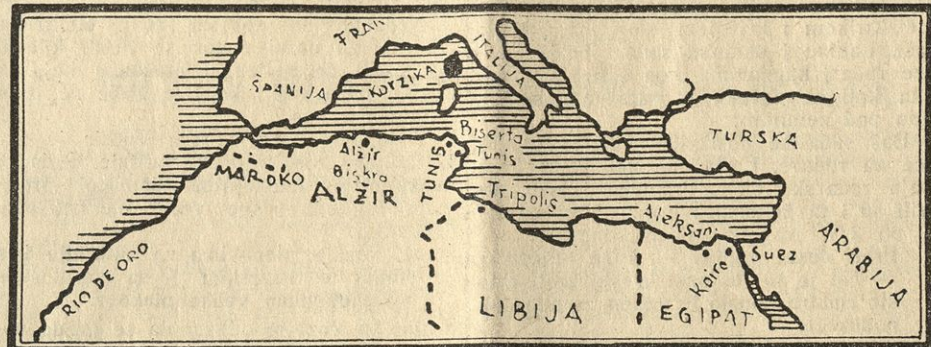
Zanimljivi je i značajno pisanje talijanskih listova.

Svi listovi podvlače da su talijanske revindikacije u pogledu Korzike, Savoje, Nizze i Tunisa potpuno u skladu i duhu Münchenskog sporazuma,

pa tako tršćanski »Piccolo« podvlači da ove talijanske revindikacije imaju nepobitan historijski karakter i da se zbog toga francuska vlada osjetila prisiljenom, da poduzme diplomatsku intervenciju, za koju nije imala opravdanih razloga, jer ovo nije prvi put da u talijanskom parlamentu i na ulicama talijanskih gradova dolazi do manifestacija, koje su prema mišljenju »Piccola« potpuno u skladu s prirodnim razvojem i težnjom talijanskog naroda. Francuski prigovor, da Italija nije smjela u ovome momentu potaknuti novi spor, koji može onemogućiti međunarodnu saradnju, koja je bila inagurirana na sastanku u Münchenu, »Piccolo« kategorički odbija i naglašava.

da talijanske revindikacije nisu suprotne duhu Münchenskih odluka i da se obnova konstruktivne saradnje između četiri velike sile može osigurati samo onda, ako se prema Münchenskim metodama isprave stare pogreške i tako uspostavi ravnoteža u pravima i potrebama.

Po posljednjim vijestima čini se da će Italija dobiti neke koncesije u upravi

Sueskog kanala, kao i u upravi željeznice Džibuti—Addis Abeba. Osim toga će se barem privremeno riješiti stari spor oko Talijana u Tunisu. Mi smo već u par navrata pisali na ovom mjestu o važnosti Tunisa za Italiju i s time u vezi smo iznijeli neke uzroke koji su rukovodili Italiju da proglasi Libiju dijelom matere zemlje.

Ali pozivanje na pravo samoodređenja u Tunisu bilo s talijanske, bilo s francuske strane, znači princip samoodređenja izvrnuti naglavce, jer u Tunisu sačinjavaju Francuzi i Talijani zajedno tek jednu dvadeset i petinu stanovništva.

Kako je poznato, Francuska je zaposjela Tunis 1881. nakon niza incidenata. Već tada je tamo bilo 20.000 talijanskih kolonista i Italija je tek 1896 priznala francuski protektorat, dobivši posebnim ugovorom pravo za svoje državljane, da zadrže talijansko državljanstvo u Tunisu. Turska se formalno odrekla svojeg vrhovništva tek 1920. a slijedećih godina dolazilo je takodjer do razilaženja između Francuske i Italije obzirom na tražanje privilegija za talijanske naseljenike. Do sporazuma došlo je u rimskom ugovoru koji je 7. I. 1935 potpisao s Mussolinijem Laval i po kome je pogodnost zadržanja talijanskog državljanstva produljena do 1965. Zbog spora u vezi s talijanskim ratom protiv Abesinije i sankcija kojima se pridružila Francuska kao član Lige Naroda, odredbe rimskog ugovora nisu stupila na snagu. (Francuzi su tek 1930 godine po prvi put postigli malo prevagu nad Talijanima, a po statistici od 1936 ima tamo 108.000 francuskih i 94.000 talijanskih državljana na 2.600.000 stanovnika). Francuska bi sad htjela nadovezati gdje je preki-

nuto i pristupiti stavljanju na snagu tih odredaba, no Italija traži više, ne ograničujući pitanje Talijana u Tunisu više na njihovo državljanstvo već htijući ga postaviti u etnografskom značenju, manje više po metodi, koju je Njemačka upotrebila prigodom zadobivanja sudetskih krajeva. Francuska pak takav put odlučno odbija pozivajući se da se ne radi ni o kakvoj autohtonoj manjini već o naseljenicima u prvoj i drugoj generaciji, a osim toga odlučno i načelno odbija svaku teritorijalnu reviziju.

Savoja je pripala Francuskoj plebiscitom 1860 godine, dok je Korziku bio kupio Louis XIII od Genove, koja je bila u borbi s Korzikancima. Dok su Korzikanci Talijani, ali koji su Francuskoj dali velikih ljudi, među njima i Napoleona, u Savoju ni nema autohtonih Talijana, iako talijanska kraljevska kuća koju je ustanovio Umberto I Biancamano Savojski (1003—1056) potječe iz Savoje koja je bila najprije kneževina, a kasnije sastavni dio Sardinskoga kraljevstva do 1860. U departementu Alpes Maritimes u kojem se nalazi Nica nabrojeno je pred četrdesetak godina (1896) oko 50.000 Talijana na 265.000 stanovnika tog departementa.

Mi se međutim, nećemo danas upuštati u utvrđivanje tko ima pravo — da li Italija ili Francuska, niti ćemo razmatrati vezu između Münchena, Čehoslovačke i talijanskih revindikacija, već želimo podvući princip na osnovu kojih se danas u Italiji traži povratak Korzike i Savoje Italiji, a to su principi samoodređenja naroda i princip nacionaliteta po kojemu se traži da zemlje koje u etnografskom pogledu sačinjavaju cjelinu budu i politički zajedno. —p.

FRANCIJA I NEMČIJA STA SE SPORAZUMELI

V precej naglem tempu, kakor sada običajno dela međnarodna diplomacija, je bila u torek dne 6. decembra potpisana izjava, ki je neka sporazum med Nemčijo in Francijo. Ta izjava je precej slična angleško-nemškemu »večnemu« sporazumu, ki je svoj čas zbudil pri Francozih zaskrbljenost, skrb in občutek odžaganosti. Izjavo sta podpisala nemški zun. minister v. Ribbentrop in franc. zun. minister Georges Bonnet. Ribbentrop se je pripeljal v Pariz kar s 24 uradniki. Izjava obsega te-le točke:

1. Obe vladi sta prepričani, da so miroljubni odnošaji in odnošaji dobrega sosedstva bistveni temelji evropskega mira in vzdruževanja bosta takšne odnošaje med seboj.

2. Obe vladi ugotavljata, da med Francijo in Nemčijo ne obstoje nikaka nerešena ozemeljska vprašanja ter priznavata mejo med obema državama za končno veljavno.

Kar se tiče njunih odnošajev s tretjimi državami, si pridružujeta rezerve. Na koncu je bil izdan še uradni komunike. Nemški diplomati so naglasili, da je s tem konec 400-letnega medsebojnega sovražstva. Francoski tisk posveča temu dogodku precej pažnje, dasi je zelo okupiran s italijanskimi aspiracijami, a dogodka ne presoja s prevelikim optimizmom. Nemški tisk seveda pozdravlja prav pristrčno to pogodbo in pravi, da je temelj za mir v Evropi. Angleški listi so objavili precej rezervirana poročila.

Poljaki se bojijo za Ukrajince

Zaradi velikega iredentističnega gibanja, ki je zajel vse Ukrajince ki so v poljski državi, so Poljaki v velikem strahu. Vsako ukrajinsko gibanje s silo zatirajo in nekaj Ukrajincev so že ustrelili, ker so jih obtožili veleizdaje. Vprašanja in bojazni glede ukrajinskega ljudstva zavzemajo najveć brig poljskim državnikom. A mesto da bi olajšali na kulturnem, gospodarskem in narodnostnem području bedno stanje ukrajinskega ljudstva se poljski državni omejaajo lo na izjave, kakor to spodaj vidimo, da bodo še naprej vodili dosedanje politiko.

V odgovoru na neko intervenciju v seimu glede ukrajinskega prebivalstva iz vzhodne Galicije, je Ostrovski v imenu vladnega nacionalnega tabora med drugim izjavil:

»Branili bomo to pokrajino do zadnje kaplje krvi in do zadnjega diha proti vsem

sovražnikom, zunanim in notarnim, ker je naša sveta dolžnost, da branimo to sveto zemljo. ki pretstavlja eno najdragocenejših bogastev poljske države. Pot sodelovanja in skupnega boja je edino možna med njimi in nam.«

Ukrajinci so tako na najboljši poti, da jih bodo Poljaki sproti »pacificirali«. Po časopisnih vesteh je bilo že več interelacij glede incidentov s strani Ukrajincev v poljskem parlamentu. V interelacijah navajajo številne incidente v Galiciji, tako da je na pr. poljska vojska naredila več izpadov. V dolinskim srezu (vojvodina stanislavska) so uničili konjenički oddelki poljske vojske domove in čitalnice ukrajinskih organizacij ter izgnali prebivalstvo iz hiš. Poljski vojski so nastopali proti Ukrajincem tudi z bajoneti. Voditelj ukrajinskih organizacij je bil pretepen in teško ranjen od poljskih vojakov.

BRITANSKO POLUSLUŽBENO SAOPĆENJE O ZAUZIMANJU STANOVIŠTA FRANCUSKE

London, 7. dec. Reuter javlja: U vezi s talijanskim revindikacijama u pogledu na Tunis, Nicu i Korziku britanski radio izdao je sinoć ovo saopćenje na talijanskom, francuskom i njemačkom jeziku:

»Posljedica demonstracija u talijanskom parlamentu bila je jednodušnost britanske štampe i britanskog javnog mnijenja, dajući potporu francuskim protestima.« (AA)

PROTUFRANCUSKE DEMONSTRACIJE U ITALIJI

Pariz, 7 dec. Havas javlja: »Journal« objavljuje vijesti svog izvijestitelja iz Rima o manifestacijama koje su se odigrale u Rimu. U vezi s tim kaže, da su talijanske oblasti na svima dućanima i hotelima skinule naslove na francuskom jeziku. Izvijestitelj javlja, da će doći do novih demonstracija protiv Francuske.

i to kao revanche za francuske demonstracije u Tunisu protiv Italije. (AA)

Milano, 7. prosinca. Havas javlja: Sinoć je jedna grupa studenata došla pred fašistički dom i priredila manifestacije kličući: »Živio Tunis! Živjela Korzika! Živio Džibuti!« Redarstvo je bez incidenta razjurilo manifestante. (AA)

NOVE DEMONSTRACIJE

Rim, 7 dec. Studentske demonstracije u Italiji, koje su jučer započele u Rimu, Milanu i Torinu, danas su se ponovile i poprimile mnogo šire dimenzije. Povod ovim protufrancuskim demonstracijama dali su kako talijanski listovi tvrde napadaji, koji su izvršeni na Talijane u Tunisu i na talijanske konzulate na Korzici i u Tunisu.

Danas su studentske demonstracije održane u Rimu, Napulju i Firenci. Studenti su u Rimu manifestirali pred zgradom njemačkog poslanstva, a u Napulju pred tamošnjim njemačkim konzulatom. Registrirajući ove demonstracije, talijanski listovi naglašuju, da su studenti svuda dostojanstveno istupali i da nije nigdje došlo do kakvih težih incidenata. Doduše demonstranti su pokušavali da dodju pred zgradu francuskog poklisarstva u Rimu, ali u tome ih je spriječila žandarmerija i vojska. Sve ulice koje vode prema palači Farnese u kojoj se nalazi francusko poklisarstvo bile su blokirane od redarstva i vojske. Za vrijeme demonstracija u Rimu polupan je samo izlog na jednoj ljekarni zbog toga što se u izlogu nalazio jedan francuski natpis

NAGLA OBUSTAVA NOVINSKIH NAPADAJA

London, 7 dec. Prema izvještaju »Timesa« iz Rima iz talijanskih listova su iznenada išezli agresivni članci o talijanskim teritorijalnim zahtjevima. Svi članci jutrošnjih listova su vrlo sudržljivi i u napadnoj su opreci prema žestokim napadajima zadnjih dana. »Messaggero« se bavi samo francusko-talijanskim paktom iz 1935. i navodi, da on ne može služiti kao baza budućim pregovorima, pošto ratifikacione liste pakta nijesu nikada bile izmijenjene. Gayda koji se takodjer bavi samo francusko-njemačkom deklaracijom, kaže da će se odgovarajući sporazum između vesisila vrlo polako postići, ali da će bez sumnje do toga doći uz pretpostavku da Francuska i Engleska pokažu jasne tendencije za suradnju i otvorenu volju za podnašanje žrtava i ako budu htjele priznati legitimne zahtjeve i opravdane interese Njemačke i Italije, kao i uz pretpostavku da atmosfera u Evropi bude očišćena od one nepodnosive politike krivog prikazivanja i intriga.

Po mišljenju »Timesa« nenadana obustava novinskih napadaja znači, da je talijanska vlada svijesna činjenice, da bi nastavak novinske kampanje mogao smetati putu Chamberlaina i Halifaxa u Rim drugoga mjeseca. U dobro upućenim talijanskim krugovima se kaže, da priznanje prava zaraćene stranke generalu Francu ovaj čas je od mnogo većeg značenja za Italiju, nego svi kolonijalni zahtjevi.

Božićna številk

našega lista bo izšla kot običajno v povećanom obsegu. Zaradi tega prosimo sodelavce, da bi nam poslali svoje prispevke najkasneje do 15. decembra. Prihodnji teden naš list ne bo izšel.

APEL ZA NOVO SEMENIŠČE V TRSTU

Trst, decembra 1938.

Tržaški škof mgrs. Antonio Santin je izdal okrožnico v kateri naznanja vernikom, da je bila njegova prva želja, ko je prišel v Trst, zgraditev semenišča, kajti najtežji problem je baš problem duhovniškega naraščaja. To je obenem duševni in materialni problem. V okrožnici nadaljuje: »Potrebno je, da se v našem ljudstvu razširi spoznanje tega vprašanja v njegovih pravih mejah in svest odgovornosti, ki teži na vseh. Na semenišče ne sme misliti samo škof (ki ne bi ničesar opravil sam) temveč škof, duhovništvo in verniki. Dolžnost vsakega in vseh je, ki imajo dar vere in ki razumejo potrebo, da se ne ugasne krščansko življenje v naši deželi. Vse težave, v katerih se nahaja škofija, izvirajo iz pomanjkanja duhovništva. Zaradi tega je treba vzpostaviti dovolj duhovništva, ki bo moralno in intelektualno odgovarjalo potrebam sedanjega časa, ki bi bilo polno Gospodovega duha in brižnosti za duše.«

Škof je odredil, da morajo v prihodnjih treh mesecih v vseh župnijah ustanoviti organizacijo »Pro Seminario diocesano«, ki naj tudi deluje in mora biti brez vsakega razloga in motiva ustanovljena brez odlašanja. O božiču bo vseh cerkvah posvečen en dan za zbiranje prispevkov (Giornata »Pro seminario«). Vsi milodari zbrani tega dne bodo namenjeni novemu semenišču. Vse delovanje duhovništva v mesecu decembru bo posvečeno organiziranju tega dne za semenišče. Znano je, da že dolgo let je precej občutljiva potreba po dušnih pastirjih posebno za kaplanje in vikarije na deželi. Ne primanjkuje novih moči med tržaško mladino in istrskimi obalnimi mesti temveč primanjkuje denarnih sredstev za šolanje revnih semeniščnikov in le malo je podpor.

Že pred vojno je »Lega nazionale« dajala stipendije revnim študentom, ki so se vpisali v nižje semenišče v Kopru. Vsi ti so, tako pravi tržaški »Piccolo« iz katerega posnemamo gornje vrstice, dajali najboljše sadove in so ji bili vedno zvesti. Oni so bili najzvestejši zagovorniki koncilijacije med Cerkvijo in državo ter zagovorniki lateranskega pakta 1. 1929.

Takih duhovnikov je treba, končuje članek in delovanje mgrs. Santina je zadosten dokaz, da bo novo semenišče zgrajeno v njegovem duhu.

STANOVNIŠTVO NA KVARNERSKIM OTOCIMA

prema službenom popisu pučanstva od 1910. godine.

Poslednji avstrijski službeni popis pučanstva izvršen je 1910. godine. Poznato je kako je taj popis vršen, naročito u onim općinama, koje nisu još bile došle u naše ruke, jer su općinski činovnici vršili taj popis, a općine na Kvarnerskim otocima, izuzevši otok Krk, bile su u tuđim rukama. Na taj način se može tumačiti, da je na pr. u čisto hrvatskom selu Sv. Jakov nabrojeno samo 16 Hrvata, a 288 Talijana, a slično je bilo i sa Nerezinama i još nekim mestima, na pr. sa Suskom gdje su zapravo sami Hrvati. — U strane državljane ubrojani su bili Hrvati iz Hrvatske i Talijani doseljeni iz Italije.

	Hrvata	Slovenaca	Talijana
Belei	374	—	—
Beli	751	3	1
Cres	1796	2	2255
Dragozeći	375	—	8
Lubenice	249	—	1
Orlec	423	—	—
Pernata	136	—	11
Podol	68	—	—
Predošćica	116	—	1
Štivan	346	—	—
Martinšćica	556	1	9
Ustrine	159	—	—
Valun	256	—	10
Vrana	103	—	—
Veli Lošini	170	6	865
Sv. Petar Illov.	459	8	4
Čunski	199	—	377
Mali Lošini	1143	80	3604
Susak	971	—	550
Unije	266	—	492
Nerezine	352	2	1064
Osor	38	3	310
Punta Križa	135	—	90
Sveti Jakov	16	—	228
Ukupno	9997	97	9884

Arabščina na srednjih šolah Italije

Trst, dec. 1938. — S kraljevim zakonskim dekretom od 21. septembra 1938 štev. 1740, objavljenim v uradnem listu »Gazzetta Ufficiale« od 22. novembra 1938, se je smatralo za »nujno in absolutno potrebno na nekaterih državnih trgovskih akademijah uvesti arabščino kot učni predmet«. Za ta pouk so se izbrale trgovske akademije v Napoliju, Palermu in Rimu. Kot začetek tega pouka je retroaktivno določeno 16. oktober t. l. Arabščina se bo poučevala v sedmih razredih, začeti z drugim razredom nižjega oddelka. Učenci, ki bodo izbrali arabščino, bodo v nižjem oddelku oproščeni prvega in v višjem oddelku drugega tujega jezika. Poleg tega bodo vsi ti učenci oproščeni vseh šolskih taks.

Istarski ugljen

Milijun tona ugljena godišnje — Rovovi 360 ispod morske površine — Rezerva od 30 milijuna tona

U jednom od posljednjih brojeva našega lista objavio je Miho Krvavac feliton o novom rudarskom naselju Arsia (Raša) kod Labina. Sada su, prigodom dolaska ministra Cobolli-Gigli u Istru svi listovi u Julijskoj Krajini donijeli opširne članke o industrijalizaciji Istre, a naročito o Krpanjskom rudniku i o novom naselju Arsia. Po trščanskom »Piccolu« i puljskom »Corriere istriano« uzimljemo neke podatke o proizvodnji u Krpanjskom rudniku i novom rudarskom naselju.

Prošloga mjeseca je Raša (Arsia) dosegla već 10.000 stanovnika. Naselje se širi prema moru i kućice kao da rastu iz zemlje, kažu ti listovi. Ali još oko 3.000 rudara stanuje u udaljenim selima. Iako stan od dvije sobe i nuzprostorija zajedno s električnom i loženjem stoji 35 lira. U Raši, Labinu i okolnim selima odakle dolaze rudari kamionima, ima oko 8.500 rudnika koji se u toku 24 sata mijenjaju u radu pod zemljom.

Baš sada se postavljaju velike kupovnice za rudare. Električnu željeznicu koja spaja rudarska okna, praočnu i luku razširili su i ta željeznica prevozi bez odmore po 3.000 vagona ugljena dnevno.

Pred deset godina — kaže »Piccolo« — bio je to još pust kraški kraj. Oko sto rudara kopalo je ugljen za privatno poduzeće.

Za vrijeme sankcija su rudarski inženjeri istražili labinski ugljen i utvrdili su da iako je slabije kvalitete ipak je dobar za industrijske svrhe. Ugljenokopno društvo su podržavili, pa je produkcija rapidno rasla. Godine 1925 su iskopali 164.000 tona ugljena, a lani već 870.000 tona. Računaju da će se ove godine popeti produkcija na milijun, a računa se da će druge godine porasti na milijun i pol tona.

Područje koje se sada iskorišćuje zove se »Carlotta« po ženi vojvode prvašnjega vlasnika rudnika.

Po tvrdnjama stručnjaka leži u labinskoj okolini oko 30 milijuna tona ugljena.

Sada će istražiti i ostalu Istru, jer se usta-

novilo da velik dio Istre sadržava ugljena.

Austrija je istarski ugljen malo iskorištavala, jer je imala mnogo boljšeg u izobilju. Za vrijeme Austrije je najdublji rov dolazio tek na 16 metara iznad morske površine, a

sada kopaju već 360 ispod morske površine i 600 metara pod površinom zemlje. Dužina rovova iznosi ukupno 160 kilometara.

a pojedini dijelovi ispod Labina i Arsije su pravi mravinjaci. Sada se kopa novi rov zvan »Littorio«. Najmanji slojevi ugljena, pa i oni od dvadesetak centimetara debljine, iskorištavaju se najsavjesnije, a ne »kao što je to kod ugljenom bogatih država koje iskorištavaju samo debele slojeve«, kažu ti listovi.

Nedavno su dovršili novu električnu centralu za parni pogon sa 10.000 kilovata. Ložiti će ugljenom prašinom koja se kupi u rovovima i koja se inače ne iskorištava potpuno.

Talijanski uvoz ugljena iznosio je oko 12 milijuna tona ugljena godišnje. Sada se uvoz snizio zahvaljujući domaćoj proizvodnji ugljena i sve većoj elektrifikaciji željeznica.

U vezi s planovima za autarhiju ima Italija s istarskim i sa sardinskim ugljenokopima velike planove.

S time u vezi je odluka da se grade ponovno brodovi na parni pogon, a ne na naftu, jer da Italija može opskrbljivati svoje brodove domaćim ugljenom.

Na taj način postaje jugoistočna Istra novo industrijsko središte u kojemu će se podignuti i ostale privredne i industrijske grane u vezi s ugljenom i s bauxitom koji se kopa u srednjoj i jugoistočnoj Istri. Ono što je pisao Miho Krvavac u desetak felitona »Istra se mijenja« ilustriralo je i duhovne promjene u tom dijelu Istre u vezi s industrijalizacijom i mi moramo u našem radu računati sa svim tim novim čimbenicima ako ne čemo da budemo ne-realni i da gradimo budućnost na onome što je prestalo da bude stvarnost i postalo samo povijest

Proširenje slobodne carinske zone na kvarnerske otoke

Zagreb, decembar, 1938. — »Jutarnji List« od 3. ov. m. donosi: »Kako je poznato grad Rijeka s okolicom i svim mjestima na Liburnijskoj rivijeri sve do Mošćenica sačinjava slobodnu carinsku zonu, još od 1. travnja 1930. U ovoj kvarnerskoj slobodnoj zoni postoje ipak stanovita ograničenja, koja se tiču prodaje monopolskih proizvoda, kao i alkoholnih pića. Režim slobodne

carinske zone sada će biti protegnut i na Kvarnerske otoke Cres, Lošinj, Unije i Susak. Ove olakšice koje se daju tim otocima stupit će na snagu čim zakonski prolektat, koji je o tome već izradjen i objavljen, odobri talijanski parlament. Očekuje se, da će dne i siječnja iduće godine taj zakon moći biti primjenjen.

DEMOGRAFIČNA ORGANIZACIJA

Trst, dec. 1938. V zadnjem času opazamo, da so v Italiji pospešili demografsko bitko. To bitko so vodili že nekaj let z vsemi silami in glavni namen je bil povečevanje števila rojstev in povečanje presežka prebivalstva. Propaganda se je razvijala na mnogih področjih in v ta namen so bila izdana velika denarna sredstva. Naj omenimo pri tem samo nekatere: rojstne nagrade, poročna posojila, brezplačne vožnje, razne olajšave, itd. Kakšni so bili uspehi te bitke, pove najboljši zgovorno statistika, ki je približno z raznimi nhljaji vedno ista. Morda je bilo še največ uspeha na zdravstvenem polju in v higijeni novorojenčkov.

Z odredbo velikega fašističnega sveta je bila v marcu 1937 ustanovljena zveza številnih družin, ki ji načeluje gubernator rimske province. Omenjeno zvezo tvorijo »jedra številnih družin« (nuclei fra famiglie numerose). Teh je dosedaj ustanovljenih 4.280 v vsej Italiji. V ta »jedra« so vpisane vse številne družine. Člani imajo razne olajšave, prednosti pri službah in drugje.

Pri nas se že ustanavljajo taka »jedra« po Krasu in v ostalem Primorju. Pri nas bo s tem ena organizacija več in to zopet organizacija, ki se bo brigala za mladino in tudi njeno vzgojo. Ta organizacija bo v naših krajih v veliki večini včlanjevala samo naše družine. Kajti v mestu je le malo številnih družin, še manj pa v meščanskih krogih. Delovanje te nove organizacije bo v veliki meri osredotočeno na pokrajino, ki je v tem oziru plodna. Organizacija bo s svojimi prednostmi, ki jih bo dajala članom, še bolj vezala naše ljudi na italijanske organizacije in jih odvajala domači zemlji.

Električar Bogatec je umrl

Sv. Križ pri Trstu, dec. 1938. — Dne 4. t. m. so pokopali v Sv. Križu električista Antona Bagata, ki ga je električna struja ožgala so smrti. O nesreči smo v našem listu že poročali kakor tudi, da se je nesrečni Bogatec tik pred smrtjo poročil s svojo izvoljenko. Pogreb se je udeležilo veliko število vaščanov in okoličanov, ki so dobrega fanta poznali. Z nesrečno družino in ženo vdovo sočustvuje vsa vas.

NAŠA BILANCA

Sv. Križ pri Trstu, dec. 1938. — Leto se bliža koncu. Tudi letošnja bilanca življenja in hotenja v naši vasi je vse drugo kot zadovoljliva. Pospravili smo naš glavni letni pridelek, grozdje. Dosti več smo se ga nadejali, pa smo se vsi uštel. To pa zato, ker se naši vinogradi po lanskim vremenskih neprilikah niso še opomogli. Vinskih kupcev ni še nič v našo vas, pač pa smo morali naznaniti pri občini vinski pridelek, od katerega bomo morali 10% prodati državi po malenkostni ceni menda 40 stotink za liter. To vino bo država rabila za izdelovanje alkohola. Kako občutno izgubo bomo morali s tem utrpeti, je na dlan. Nič boljše se ni godilo našim ribičem. Lov na sardele, ki je bil v predvojni letih naravnost ogrožen, je bil letos malenkosten. Lov na tune, ki je tudi prinašal nekaj lep dohodek, pa je bil letos naravnost ničev, tako da si morajo ribiči skupno z našimi brezposelnimi kamnoseškimi delavci iskati kakršnokoli priložnostno delo.

Likvidacija posojilnice v Šmarjah pri Rihemberku

Trst, dec. 1938. — Na podlagi zakona o kmetskih in obrtnijskih posojilnicah od 26. avgusta 1937. štev. 1706 zakona o zaščiti štednje od 12. marca 1936. štev. 375, modificiranega z zakonom od 7. marca 1938. štev. 141 in 7. aprila 1938. štev. 636, je vodja (duce) kot predsednik ministrskega odbora za zaščito štednje in za kreditno poslovanje, Kmetški posojilnici v Šmarjah, s sedežem v občini Rihemberk, preklical pravico, vršiti kreditne posle in je redno likvidacijo tega zavoda pretvoril v specialno, kakor določajo navedeni zakoni.

Blagoslovitev kapelice

Trst, novembra 1938. — V Škofijah so 30. oktobra blagoslovili neko kapelico. Ob tej priliki se je zbralo veliko ljudi, toda vsa slavnost je nekam žalostno izpadla, kajti slovenskemu domačemu pevskeму zboru je bilo zabranjeno nastopiti.

DROBIŽ

— Banjšica. — 12-letni Filip Humar se je igral s puško. Misleč da je prazna, jo je nameril na mater in jo težko ranil v rame.

— Bazovica. — V okoliškem gozdu je granata raztrgala na kosce neznanca. Oblasti raziskujejo kako je prišlo do nesreče in kdo je postal žrtev granate.

— Divača. — Tržaški prefekt je podaril iz Mussolinijevega fonda nagrado 600 lir družini Žnidaršič, ki je dobila te dni dvojčke.

— Gorica. — Dne 28. novembra je preteklo 7 let od smrti goriškega nadškofa Sedeja. Tega dne se je zbralo na Sv. Gori pri njegovem grobu precejšnje število njegovih častilcev in mnogo duhovnikov z Goriškega, ki so se poklonili njegovemu spominu.

— Gorica. — Ker se ni prijavil k naboru je bil obsojen na 5 let in 6 mesecev zapor 27-letni Venceslav Bratuž iz Kala pri Kanalu.

— Postojna. — Fašistične organizacije so podelile ubožnim družinam denarne nagrade po naročilu Mussolinija. Nagrade so prejeli med drugimi: Jakob Mahorič, Katarina Požar in Anton Sovdat.

— Trst. — V neki gostilni v svetovivanskem predmestju je 30-letni Pahor Lucijan hotel pomiriti pretepeče pa je sam najtežje skupil. Eden izmed njih ga je zabodel z nožem v trebuh. Da ozdravi mu bo potrebno najmanj 15 dni.

— Trst. — Neznani kolesar se je zaletel v 59-letno Marijo Vižintin in jo težko ranil. Zdraviti se bo morala 6 tednov.

— Trst. — 36-letna služkinja Ivana Petaros je bila pahnjena od neznanega in nerodnega pešca tako nesrečno, da je padla na tla in si zlomila roko.

— Trst. — Od 4. decembra naprej bodo veljale nove določbe po katerih židje ne bodo smeli imeti nežidovskih služkinj.

— Trst. — 18-letni prodajalec Silvan Zornič je bil ranjen zaradi eksplozije acetilenske svetiljke. Tri tedne bo ostal v bolnišnici.

— Trst. — Umrla je Gerlanc vd. Ukmar Marija stara 84 let.

— Trst. — Dne 28. novembra je umrl znani ladjedelac kapitan Mate Marović iz Boke Kotorske. Prepeljali so ga v domači kraj, kjer so ga pokopali v družinski grobnici v Škaljarih. — Sožalje!

— Trst. V Barkovljah je vlak povozil Dominika Rebulo, starega 60 let. V težkem stanju so ga pripeljali v bolnišnico.

— Trst. — Na cesti so našli nezvestnega 15-letnega Renata Periča. Oblasti poizvedujejo, ako ni po sredi kak napad.

NAŠI POKOJNI

† TEREZIJA MERCINA

Gorica, dec. 1938. — Dne 27. novembra je v Gorici umrla Terezija Mercina roj. Kolaric v starosti 88 let, soproga svetnika Ivana Mercine, profesorja v pokoji. Pokojnica je bila učiteljica na Proseku predno se je poročila. Lani je proslavila biseri jubilej poroke. Prepeljali so jo v Goče na Vipavsko kjer so jo položili v družinsko grobnico. Pokojnica zapušča kćerko, ki je poročena z ing. Moravcem v Ameriki. — Sožalje!

† KATA KIRAC-BARELINA

Medulin, dec. 1938. — Na Svisvetu preselila se je Kata Kirac-Barelina nakon dvogodišnje teške bolesti u vječnost. Pokojnica je nećakinja pok. don Luke Kirca, poznatog narodnog borca i sestra dra Petra Kirca, tajnika gradskog poglavarstva na Sušaku.

Veliki je sprovod pokazao, da je pokojnica bila veoma šćevana u Medulinu i na Puljštini. Svatko koji ju je u dušu poznavao nije mogao, a da ne prolije suzu za ljubljenom pokojnicom. Bila je prava majka mladjoj si braći, jer joj je majka u ranoj dobi umrla.

Neka joj bude laka domaća gruda, a doktoru Peri i sestrama naše sauećešće!

† ANTONIJA TONČIĆ-CEKIN

Umrla je u Pobrežju pri Mariboru. 29. novembra 1938. Antonija Tončić-Cekin. rođ. Dobrila, žena čestitog istarskog Hrvata Ante Tončića iz Zrenja, selo Cekini. Pokojnica je sahranjena 1. decembra na groblju u Pobrežju pri Mariboru, a do groba ispraćena medju ostalima i velikim brojem emigranata. Počivala u miru!

† DANICA PETRIS

U Zagrebu je umrla 4. o. m. Danica Petris u dobi od 26 godina. Pokojnica je sestra Hijacinta Petrisa, saradnika »Hrvatskog dnevnika« i urednika Balotine zbirke pjesama »Dragi kamen«. Pokojnici laka zemlja, a ožalošćenom bratu i ostalima naše sauećešće!

MALE VESTI

— Na nogometni tekmi v Napoliju, med Italijo in Francijo, ki se je vršila v nedeljo dne 4. decembra, je prišlo do velikih demonstracij proti Franciji. Gleadci so demonstrirali še predno je začela tekma, a posebno ob sviranju Mar-seljeze, katere niso mogli odigrati do kraja. Francoski igrači so zaradi tega protestirali in le malo je manjkalo, da niso odšli z igrišča. Tekma se je končala 1:0 za Italijo.

— Rumunjski listi pišejo, da je bilo med voditelji »Železne garde« 50 odstotkov sifilitikov, 20 odstotkov slaboum-nih in 20 odstotkov jetičnih.

— V Opavi (v sudetskem ozemlju, ki je pripadlo Reichu) je nemški notra-nji minister dr. Frick ob priliki volilne kampanje izjavil: »Ako se sedaj v na-ših mejah nahajajo pripadniki češkega naroda, se zaradi tega ne bo zgodilo, da bi imeli namen jih pomesti. Taka očitanja odklanjam. Spoštujemo tuj narod in razumljivo je, da ne mislimo na to, da bi potlačevali in nasilno postopali s češko manjšino. Hočemo jim pustiti nji-hov lastni kulturni razvoj. Zahtevamo od njih samo to, da ostanejo lojalni državljanji.«

— François Poncet, francoski veleposlanik v Rimu, ki je komaj pred nekaj dnevi nastopil po dolgem intervalu ita-lijansko-francuskih napetosti, je doži-vel že prvo razočaranje. Ko so fašistični poslanci ob priliki Cianovega govora v parlamentu skandirali »Tunis! Korkizka! Savoja!« je Poncet demonstrativno za-pustil diplomatsko ložo in ni čakal niti toliko, da bi odsvirali »Glovinazzo«. Ita-lijanski listi se na najrazličnejše načine komentirali ta dogodek.

— Rumunski zunanji minister Comen Petrescu je izjavil časnikarju Ward Priceu, uredniku lista »Daily Mail« (gla-silo lorda Rothermerja), da ne obstoja mogočnost revizije meje med Madžar-sko in Rumunijo, toda moglo bi se pri-stopiti izmenjavi rumunskega in ma-džarskega prebivalstva iz obeh držav.

Med 3522 judovskimi družinami, ki jih je italijanska vlada izvezla od zaka-na proti Judom je tudi 51 reških judov-skih družin, družin bivših reških legio-narjev. — Agis.

— Za Italijo je vprašanje Tunisa vedno odprto posebno zaradi tega, ker je postopanje francoskih oblasti na-pram Italijanom bilo vedno nepravilno, pa je še sedaj ostalo tako. (»Pic-colo«)

— Agencija United Press prinaša vest, da bo v italijanskem parlamentu donešen zakonski načrt po katerem bo-do morali vsi poslanci brez razlike sta-rosti, zaposlitve in zdravja stopiti v vojsko ob priliki mobilizacije.

— U anektiranim slovačkim krajevi-ma u Madžarskoj izvršuju madžarske vlasti mnogobrojna hapšenja.

— Prema mišljenju »Timesa« Fran-cuska će se vjerojatno morati zadovoljiti time, da Njemačka smatra talijanske zahtjeve kao stvar izmedju Italije i Francuske i izjavi se desinteresanom na Sredozemnom moru.

— Na »antiburžujskoj izložbi« u Ri-mu bit će karikirani gradjanski običaji kao na pr. rukovanje, skidanje šešira, banketi te razni drugi gradjanski običaji.

— Pretsjednik francuske vlade Dal-a-dier posjetit će u mjesecu januaru Kor-ziku i Tunis, odakle je dobio mnogo odu-ševljenih pozdrava i poziva povodom najnovijih događaja.

— Češki katolički organ »Lidove Li-stia« zagovaraju uvodjenje korporativnog talijanskog sistema, veleći da je taj si-stem najbolji osnov budućeg češko-slo-vačkog poretka.

— V Nytri na Slovaškom je zborovala ma-džarska stranka prvič po razkosanja ČSR. Kot glavni govornik je nastopil grof Ester-hazy, ki je med drugim povdaril, da so pravice Madžarom zagotovljene in da so časi zatiranja minili.

— VODJA NJEMAČKE MANJINE U POLJSKOJ Wiesner predao je poljskoj vladi memorandum sa 6 točaka, koje se mogu označiti kao »Karlsbadski program Nijemaca u Poljskoj«.

Božićni broj

našega lista izlazi po običaju u po-većanom opsegu. Molimo saradnike da nam pošalju svoje priloge naj-dalje do 15. decembra. Slijedećeg tjedna naš list ne izlazi.

ISTRANI! POSJETITE GOSTIONICU »TRST«, ZAGREB, NOVA CESTA 28 (IZ-MEDJU KOLODVORA SAVA I SAMO-BORSKOG KOLODVORA). — IZVRSNA DOMAĆA I DALMATINSKA VINA. — PRIMORSKA KUHINJA.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

NEKAJ GLASOV O PREVRATNI DOBI NA PRIMORSKEM

Zadnji čas nam je prinesel marsikatero publikacijo, ki se bavi s prevratno dobo na Primorskem pred dvajsetimi leti. Ker uteg-nejo te zanimati širši krog naših čitate-ljev, zlasti, ker so pisane v splošno do-stopni obliki, jih hočemo tu na kratko omeniti.

V začetku decembra je izšla iz tiska obsežna knjiga: Albin Prepeluh: Pripombe k naši prevratni dobi v redakciji D. Kermavnerja. Nas zanima predvsem poglavje: »Primorski Slovenci pred prevratom in ob italijanski okupaciji« ter naslednje poglavje, ki govori o mirovni konferenci v Parizu. V poglavju o mirovni konferenci dobimo marsikatero manj znano podrobnost, ki ima z osebnim poudarkom, ki ga ji daje med tem že umrli pisec, še po-

večano važnost. Poglavje o primorskih Slo-venih prinaša po večini že znane zgodo-vinske podatke, zlasti o jugoslovanski tor-pedovki, ki je šla v Benetke iskat pomoči pri antantnem poveljstvu in pripeljala v Trst italijansko vojsko. Vendar moramo biti avtorju hvaležni, da je te podatke zbral v celoto in jim še marsikaj svojega dodal. Prepeluhove pripombe so v glavnem izha-jale v raznih letnikih mesečnika »Sodob-nost«. Uredniku gre zasluga, da jih je iz-dal v knjižni obliki z lastnim dodatkom, ki obsega polovico knjige. Čitateljem, ki se zanimajo za zgodovino našega naroda na Primorskem, knjigo priporočamo, vendar se bojimo, da bo naravnost prohibitivna cena (140 dinarjev!) bila velika ovira, da bi se knjiga tako širila, kakor bi zaslužila. L. Č.

NOVA POVEST dra IVA ŠORLIJA

V založbi Vodnikove družbe v Ljubljani je izšla kot redna publikacija za leto 1939. povest našega znanega tolminskega pisa-telja dra. Iva Šorlija »Večne veze«. V njej opisuje pisatelj življenje slovenskega zdravnika iz Trsta, ki ga je zaletel konec vojne kot vojaškega zdravnika v Pulju, kjer je bil pred vojno pravkar ustvaril lepo po-zicijo in dobro ime. Pod silo razmer mora zapustiti Pulj in zasedeno ozemlje ter zbe-žati brez žene in otroka v Jugoslavijo, kjer preizkusi razočaranje vseh emigrantov, do-klar se mu ne posreči živjeti v nove raz-mere. Pisatelj vpleta v zgodbo, ki se raz-vija okoli krize, nastale v junakovi dru-žini prav zaradi njegovega bega s Primor-skega, razne epizode iz prevratnih dni v Trstu in Pulju, in se dotika marsikaterega vprašanja našega naroda pod Italijo in v

emigraciji. Dasi vsebuje povest veliko prav-lepih mest in je tudi jedro povesti, namreč spor med ljubeznijo do lastnega naroda in ljubeznijo do rojstnega kraja, nad vse za-nimivo, ne bo knjiga povsem zadovoljila čitatelja na Primorskem in v emigraciji. Duh, ki veje iz nje, priča, da se pisatelj po-dobno kakor junak njegove povesti brani biti »begunec« ali, kakor bi mi rajši rekli »emigrant«. Kljub vsemu temu, in tudi kljub odstavku na strani 75, kateri bi bil le v korist spisa lahko izostal, je nova Šorli-jeva knjiga po svoji vsebini razveseljav-pojav na našem literarnem polju, saj bo knjiga, ki je šla v več kakor 20.000 izvodih med naš narod, brez dvoma pomagala vzbu-diti večje zanimanje za naš narod na Pri-morskem in tudi večje razumevanje za našo emigracijo. — L. Č.

„LA PORTA ORIENTALE“

Ob koncu novembra je izšla četverna številka tržaškega mesečnika »La porta orientale«, ki se bavi s problemi Ju-lijske Krajine in Dalmacije. Ta večkratna številka je posvečena dvajsetletnici »dore-šenja«. Poleg priložnostnih spisov, ki no-sita podpis dveh bivših ministrov: Suvicha in Giurattija, prinaša še razne članke o boju za italijansko univerzo v Trstu, o koncentracijskih taboriščih v Avstriji in iz tržaške zgodovine. Nas zanima pa poseb-no članka bivšega italijanskega poslanika na našem dvoru Emilija Gallija in članka nekega Giuliana Gaeta.

Gaeta opisuje na straneh 438 do 516 konec avstrijske vladavine v Julijski Kra-jini in Zadru. Dasi vsebuje spis marsika-tero netočnost in je spisan docela pristan-ski, najdem vendar v njem marsikatero do-

bro zrno, posebno pa celo vrsto javnih raz-glasov iz tistih dni, ki nosijo podpise tudi naših ljudi. Članek oživlja razne slike iz tistih dni.

Poslanik Galli pa objavlja izveček svo-jega dnevnika iz dni prevrata, ko se je v spremstvu generala Pettitija di Roreto zo-pet vrnil v Trst, kjer je bil pred vojno ita-lijanski konzul. Posebna zanimiva je foto-grafija, na kateri sta slikana on in njegov naslenik kot poslanik v Beogradu grof Guido Viola di Campalto. Slika je iz prvih dni avgusta 1914. Slikala sta se pred glav-nim vhodom v tedanje namestništvo in se-danjo prefekturo v Trstu. Opomba pod sliko pravi, da sta oba v Trstu vršila dragoceno delo, ki ga je javno priznal tudi eden izmed vodij avstrijske informacijske službe, baron J. Leweck von Fünfrück.

NOVE KNJIGE I ČASOPISI

MALI ISTRANIN br. 3 ima ovaj sa-držaj: Prije dvadeset godina. Kako je poginuo prvi admiral naše ratne mor-narice, Mali fotograf (Bogumil Toni), Vrapčiji grijesi (Gabrijel Cvitan), Poštar (Bogumil Toni), Na mrtvih dan (Ivo Čič), Jastrebi i ševa (Ljubo Brgić), Ma-gla (Gabrijel Cvitan), Zečja tužaljka (Šime Fučić), Zanimljivosti, Klok i Jo-zić, Jurićev kutić, Dječje novine, Zvje-zdoznanstvo, Priroda, Iz stranih zema-lja itd.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 di-nar, — a inostranini dvostruko. Ured-ništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12. Vlasnik, izdavač i odgovor-ni urednik: Ernest Radetić.

METALURGIJA, br. 10—11, Beograd, direktor i glavni urednik Zvonimir Mar-tinović.

IZBOR najboljih savremenih člana-ka, br. 11, Borovo, urednik Jova Kuzma-nović.

HRVATSKI RADIŠA, br. 11, Zagreb, urednik Nikola Stipančić.

NAPREDAK, časopis za pedagogiju, novembar, Zagreb. Glavni urednik dr. S. Čajkovic, urednici Josip Demarin i dr. S. Pataki.

SOKOLSKA PROSVETA, br. 9—10, Beograd, urednik dr. Tihomir Protić.

SLOVANSKI PREHLED, zbornik za upoznavanje političkoga, socijalnoga i kulturnoga života slavenskih država i na-roda, Praga, broj 9. Urednik Dr. Ant. Frinta.

NAJLJEPŠI DAR DJETETU ZA BOŽIĆ

je omladinski roman »BRATOV-ŠTINA SINJEGA GALEBA« od poznatog slovenskog pisca Tone Se-liškara u hrvatskom prijevodu Tone Peruška. Roman je ukusno opremljen, tvrdo uvezan i ilustriran dobrim slika-ma Alberta Sirka. Cilena je 25 dinara, a može se naručiti i preko naše upra-ve.

R. Katalinić Jeretov na češkom

U najnovijem broju praške revije »Slo-vanski Prehled« objavljena je pjesma Ri-karda Katalinić Jeretova »Čehoslovačkoj«. Pjesmu je preveo F. Tichy. Tu je pjesmu Katalinić Jeretov bio napisao za naš list povodom namjere da izdamo posebni broj »Istre« posvećen Čeho-Slovačkoj, ali nam tada nije bilo moguće objaviti ni taj po-seban broj ni tu lijepu Barba Rikinu pie-smu, koja je sada izašla u »Slovanskom Prehledu«.

NAŠI PEDAGOŠKI PISCI.

Nakladno poduzeće Minerva u Zagre-bu izdaje doskora veliki pedagoški leksi-kon. Leksikon uređuju, uz dva druga pe-dagoška pisca, i Istrani Josip Demarin i Ante Defrančeski, profesori na Učiteljskoj školi u Zagrebu i poznati pedagoški pisci.

RIMSKI »TEVERE« NAPADA FUTURIZAM

»Pariser Tageszeitung« donosi: Rimski »Tevere« objavio je ovih dana fulminantni članak protiv futurizma. Zbog većeg efekta članak je popraćen brojnim ilustracijama futurističkih djela. Stvarni duhovni i umjet-nički vođa futurizma jest, kako je poznato, Marinetti, koji je izdao godine 1905. u Pa-rižu manifest, u kojem je iznio program fu-turizma. Marinetti je danas član talijanske akademije, te je u nekoliko navrata bio od Mussolinija i posebno odlikovan, osobito zbog toga što je za vrijeme rata bio na ra-tištu. Marinetti je uvijek tvrdio, da je fa-šizam stopostotna futuristička tvorevina.

SUKOB IZMEDJU GARIBALDIJA I FARINACCIA

Havas javlja iz Rima: U petak je došlo do incidenta u kuloaru talijanske skupštine izmedju generala Garibaldija, nećaka veli-kog talijanskog rodoljuba i Farinaccija, bivšeg tajnika i direktora lista »Regime Fa-scista«. Došlo je do vrlo žučljive svadje, pa bi se zastupnici bili i potukli, da ih njihovi kolege nisu rastavili. Diskusija je povelena zbog polemike štampe o mišljenju generala Garibaldija o rasnom problemu.

— »SAVEZ NIJEMACA U MADŽAR-SKOJ« osnovan je prošle subote u Bu-dimpešti u prisutnosti od 1000 delegata iz 148 općina. Taj Savez traži za Nijem-ce u Madžarskoj vlastitog Führera i au-tonomiju.

SPOMENICA U ČAST UMBERTA URBANJA (URBANCA)

U povodu desete obljetnice rođenja i dvadeset i pete godišnjice rada dra Umber-ta Urbanca-Urbanija izdala je tršćanska »Editrice Moderna« spomenicu pod natpi-som »Umberto Urbani (1888—1913—1938)«. U toj spomenici iznesena je Urbanjeva bi-bliografija počevši od njegove zbirke pjesu-ma (»Amarante«, lirika 1913.) pa sve do nedavno objelodanjene knjige »Lice Jugo-slavijske«. »Il volto della Jugoslavia«, Ital-jug, Milano 1938). Navedeni su njegovi prijevodi iz naše književnosti. Poslije toga priopćeni su sudovi iz kritika o Urbanje-vim djelima. Od hrvatskih su pisaca, kao što razabiremo iz te spomenice, pisali veo-ma laskavo o Urbanju fra N. Subotić, M. Deanović, B. Lovrić, A. Tresić-Pavičić, K. Šegvić, dr. P. Paskiević, A. Petračić, V. Lozovina i S. Ježić.

POLOŽAJ ARAPA U LIBIJI IZA PRIPOJENJA ITALIJI

Veliko fašističko vijeće na sjednici, koja je održana 20. o. m. j. odobrila je zakonski projekt, kojim se četiri pokrajine Libije upravno pripajaju Italiji i u vezi sa tim ustanovljuju posebna građanska prava za stanovnike ovih pokrajina. Tako sada pri-morske pokrajine Libije postaju integralni dio Italije, dok za ostale teritorije, koji obu-hvaćaju saharске predjele Libije, i dalje ostaje na snazi dosadašnje kolonijalno ure-djenje. Za ove četiri godine obzirom na vjersku pripadnost stanovništva određuju se specijalne mjere da bi se njihova prava dovela u sklad s pravima građana tali-janske narodnosti. Muslimanski stanovnici ovih pokrajina, koji su navršili 18 godina, dobivaju mogućnost, da se pod stavovitim uvjetima izjednače u tim pravima sa tali-janskim građanima. Uvjeti potrebni za to, izjednačenje jesu: 1. Poznavanje talijanskog jezika i pismenost i 2. da su se odlikovali u vojničkoj službi ili da su najmanje godi-nu dana bili članovi fašističke milicije. Mol-be za ovo izjednačenje u građanskim pra-vima podnosi će Arapi pripadnici muslimanske vjeroispovijesti guverneru Libije.

KAJ JE POKAZALA PROTIZIDOVSKA AKCIJA V ITALIJI

Trst, novembra 1938. — (Agis). — Na podlagi protizidovskih zakona zbira-jo u Italiji podatke o židovskom premo-ženju, zlasti o nepremicninah. Ugoto-vili su do sedaj, da presega nepremično premoženje Židov samo u Turinu i Mi-lanu 2 milijardi lir. V Trstu, kjer živi po najnovijih statistikah 6.035 Židov, je znašala še letos židovska nepremičnin-ska posest okrog 300 milijonov lir. Po novih zakonih bodo morali židje pre-mičnine v najkrajsšem času prodati. Zato pričakujejo v Trstu padec vredno-sti nepremičnin, v Milanu pa bo mora-lo 90% tamkajšnjih Židov, ki so itali-janski državljanji, zmanjšati svojo po-sest, Ker je Židom prepovedano imeti uslužbenca arijskega pokolenja, bodo morali ti odsloviti samo v Trstu okrog 1500 uslužbenecv. V zadnjem času so iz vseh večjih podjetij izločili žide. Tako je zavarovalnica »Assicurazioni Genera-li« v zadnjem času odslovila veliko šte-vilo centralnih in podružniških ravna-teljev in prokuristov. Isto so storila tudi druga podjetja in ustanove. V Trstu se v zadnjem času opaža pomanjkanje zla-tih izdelkov in izdelkov iz drugih dra-gih kovin ter dragih kamnov. Sodiijo, da so jih pokupili židje. Obratno pa se opaža, zlasti po nekaterih trgovinah, izreden padec cen raznim vrstam ma-nufakturnega ter drugega blaga.

ITALIJANSKA TRGOVSKA BILANCA

Kljub znatnim uspehom, ki računajo, da jih je fašizem dosegel v borbi za go-spodarsko osamosvojitev, je vendar tu: sedanja ital. trgovinska bilanca še vedno v tolikšnji meri pasivna, da vznemirja od-bor za izvajanje gospodarske avtarhije. Odbor je za tekoče leto ugotovil dejstvo, ki meji na paradoks, da je Italija še vedno pasivna ravno v onih produktih, ki jih sa-ma v največji množini proizvaja. Minister Guarnieri, ki je imel pred nedavnim v Mi-lanu daljši govor o vladni politiki za osamosvojitev, je zavračal krivdo za goto-ve neuspehe na italijanskem prebivalstvo češ, da kljub vsej borbi, zakonom in pred-pisom ni dovolj disciplinirano, in še sedaj ni doumelo ogromne važnosti te borbe. Tako je navajal za primer sledeče podat-ke: uvoz umetnih tekstilnih izdelkov se je v prvih devetih mesecih t. l. povzpela na 42.769.000 lir in se je na ta način povečal za 10 milijonov lir napram lanskemu, od-nosno za 25 milijonov lir napram uvozu v l. 1936. Uvoz raznih tekstilnih izdelkov, kot obleke in perila je samo v septembru t. l. dosegel 23.312.000 lir nasproti 22 mi-liona 012.000 lir v istem mesecu l. 1937 in 18.329.000 lir v l. 1936. Kakor je znano je Italija glede vinskega prideika na dru-gem mestu v Evropi. Zato je tem bolj čudno, da se je tudi uvoz vina, piva in mi-neralnih vod, ki jih ima Italija tudi v izo-bilju, v 1938 letu zvišal in je dosegel v prvih devetih mesecih 7.324.000 lir naspro-ti 13.586.000 lir v 12 mesecih l. 1937 (Agis).

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

Uspjela zabava istarske omladine u Zagrebu

Zagreb, 6 dec. 1938. Početak istarskog omladinskog pokreta pokazuje da će taj pokret imati budućnost. Uspjesi koji se redaju svako toliko, na svakom polju, bilo kulturnom, bilo propagandnom, potvrđuju činjenicu. Naša je omladina ovoga puta ozbiljno shvatila svoju ulogu, koju sa naročitim zadovoljstvom vrši, što se može vidjeti i po rezultatima, koje, uglavnom, i naše glasilo registrira.

Nikolinjsku zabavu, koju su priredili Istarski akademski klub i Omladinska sekcija društva »Istra« 3 o. m. j. u prostorijama H. P. D. Kola, bila je najveća zabava koju je Istarska omladina do danas u Zagrebu dala. Motivi koji su rukovodili priredjivače bili su da naši stariji emigranti dodju u što tješnji kontakt sa svojom omladinom. Svrha je postignuta. Na toj zabavi moglo se vidjeti namjere i ciljeve omladinaca. Oni nisu ni zakulisni, ni opskurni, naprotiv očiti su, jer nam je svima jedan jedinstveni cilj.

Stariji emigranti koji su posjetili ovo Nikolinjsko veče, bili su naročito raspoloženi, jer psihoza mladenačkog poleta koja je vladala do konca zabave, zahvatila je i njih, pa su i oni zaboravili na svoje godine kad im se srce razigralo.

Cjelokupan uspjeh zabave bio je nenadmašiv. Sam program, iako kratak, popraćen je dugim aplauzom. Glavni dio programa ispunile su članice dječje potsekcije i naš mali petgodišnji Franić, koji je i ovoga puta bio prava senzacija. G. Milan Grakalić, renomirani gitarista, otisvrao je nekoliko tačaka, koje su bile popraćene dugotrajnim aplauzom, te je na sveopći zahtjev morao da udovolji publici jednom nepredviđenom tačkom. — Zlata Flego je srdačno recitirala Gervaisovo »Tresete« a Anka Božac i Sergo Vilma su otpjevale dvoglasno »Rasti, rasti ružmarin«, dok su Kliman Zorica i Božac Anka pobrale oduševljen aplauz sa »Zaspal Pave«.

»Emigrant jazz«, kojemu je kapelnik naš Joško, mladi i talentirani violinista, bio je na zamjernoj visini, te je izvršio svoj zadatak s potpunim uspjehom.

Naša je omladina te večeri doživjela pravu afirmaciju, ne samo među našim emigrantima, nego i među ostalim Zagrepčanima, koji su se ugodno zabavljali u našoj sredini. jp.

Delovanje društva »Tabor« v Kamniku

Kamnik, novembra 1938. Zvesti običaju smo tudi letos za Vse svete s privoljenjem tukajšnjega nadžupniškega urada postavili simbolični grob našim narodnim mučnikom na Žalah. Po blagoslovljenju grobov je tukajšnji pč. gospod kanonik-dekan ob cerkveni asistenci posebej blagoslovil tudi ta grob in molil za dušni pokoj naših narodnih žrtev. Prvo slovensko pevsko društvo »Lira« je nato, kakor vse doslej, iz posebne prijaznosti tudi ob tem grobu zapelo pretresljivo »Oj Doberdob!« — Tako njej kakor tudi nadžupnemu uradu izrekamo s tem svojo iskreno zahvalo. Bog plačaj! —

Za ta mesec napovedani sestanek članstva je moral radi bolelosti nekaj članov predsedstva in tehničnih ovir biti preložen na prihodnji mesec. Čas sestanka bo članom javljen pismeno. Iz istega vzroka smo morali preložiti tudi nameravano Martinjo veselico v Domžalah, za katero je vladalo veliko zanimanje, na nedolgočasen čas.

Zadela pa nas je nova izguba. Iz naše srede je bil sredi tega meseca premeščen na davčni urad v Ptuj g. Mrevlje

20.000.000 LJUDI POKOSILA JE GRIPA U TRI UZASTOPNA TALASA

I gripa i angina i reumatizam dolaze od prehlade nogu. Kada se gripa prvi puta pojavila u Americi i u Kini, odakle je poslije prenela u Francusku i cijelu Evropu, mobiliziran je sav ljekarski aparat da se zlu stane na put. Narode tih zemalja gripa je stajala milijune.

Umjesto da bolujete i trošite novac na liječenje i lijekove, pametnije je da bolest na vrijeme spriječite. A najsigurnije čete je spriječiti ako se opskrbite toplom i nepromočivom zimskom obucom.

Naša obuća od kože i gume sačuvat će i Vaše zdravlje i Vaš džep

5

Marko maćan lija stara
Vašoj djeci radost stvara

15

48421-646

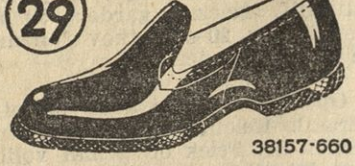
Cipice na šnir od lakovane gume, sa čvrstim dnom. Ne propuštaju vodu, a stoje samo Din 15.- 19.- i 25.-

29

7025-44

Tople papuče sa kožnim dnom i filcom. Obrubljene svilom i ukrašene lijepom kokardom. Potrebne svakoj domaćici.

29

38157-660

Muške kačaje od crne lakovane gume, izdržljive, udobne i jeftine. Čuvaju noge od prehlade.

79

1937-68822

Evo elegantnih cipela koje su pristupačne svakom činovniku, trgovcu i zanatliji. Veoma izdržljive. Izradjene su od boksa, sa kožnom tabanicom i nepoderivim djonovima. Prodajemo ih crne i žute po istoj sniženoj cijeni od Din 79.-

129

3939-64721

Elegantne i udobne muške cipele, za rafinirani ukus, izradjene od najfinijeg boksa, sa kožnom tabanicom, fleksibilnim djonovima i širokom potpeticom. Skroz naokolo na ram prošivene. Crne ili smeđe za Din 129.-

99

3967-68822

Muške cipele od boksa sa postavom, kožnom tabanicom i sa jakim gumenim nepoderivim djonovima. Zbog svoje izdržljivosti ove cipele podnose svaki širapac, a po svom izgledu mogu da zamjene svečane cipele.

25

7222-52

Tople kućne papuče za djecu, izradjene od vunenog dubla. Ukrašene svilenom kokardom. Djon od kože, sa toplim debelim filcom.

59

4425-6524

U ovim cipelama udobnog kroja Vaša noga osjeća se slobodno. Izradjene su od crnog difina, sa apartnim ukrasom od laka.

59

38675-631

Elegantne snježne cipele od lakirane gume sa toplom postavom. Visoke preko članaka.

79

2925-64648

Praktične ženske cipele na šnir, izradjene od srednjeg ili crnog boksa, sa kožnim dnom i kožnom potpeticom.

39

2461-43600

Visoke dječje cipele od smeđe laka, kože, širokog oblika diona. Udobnost i potpuno higijenski zahtjevi nogu Vašeg djeteta.

29

78155-657

Ženske kačaje sa širokom potpeticom. Pristaju uz svaku cipelu. Na licu je produžen ukusni jezik, koji čuva čuva od blata i kiše.

UZ SVAKI PAR OBUĆE IMAMO ODGOVARAJUĆE ČARAPE

Uz luksuznu obuću kupite naše fine čarape izradjene od najboljeg flora i svile.

MUŠKE:		ŽENSKE:		DJEČJE:	
Ekonom.	Din 7.-	Domatice	Din 6.-	Deran	Din 4.- 5.- 6.-
Čestljane.	Din 7.-	Zora	Din 9.-	Triglav	Din 7.- 8.- 9.- 10.-
Velington.	Din 15.-	Flora	Din 15.-	Sibirac	Din 7.- 9.- 10.-
		Tatjana	Din 29.-		

DOPRINOS ISTRE HRVATSKOJ MUZIČKOJ KULTURI

(Svršetak)

Njegove ranije Liedertafelske kompozicije savjesno su komponirane u duhu vremena, ali nemaju druge do historijske vrijednosti. U svoje vrijeme nekoji muški zborovi iz zbirke »Popievke za četiri muška glasa« (skladao M. B. Rašan iz Istre, izašle u vlastitoj nakladi u Zagrebu 1893), imale su vidnog uspjeha i izvan uže domovine. Ove budnice doprinijele su budjenju narodne svijesti a i pomagale kod širenja čirilometodske propagande, te su to prve pjesme koje su prešle granicu svog folklorskog područja (iako samo po tekstu — istarske). Na poticaj Kuhačev dao se Brajša na sakupljanje nar. pjesme, a za službeno austrijsko izdanje »Das Volkslied in Oesterreich« (oko 1908) sabrao je oko 250 što svjetovnih što crkvenih pjesama, koje međutim nisu bile objelodanjene u navedenom djelu. Tako je 1910 god. Brajša sam izdao jedan dio tih zapisa u nakladi J. Krmpotića u Pulli. To je zbirka od 50 narodnih popjevaka iz Istre. Vrijedno je zapaziti da je to jedan od prvih priloga — ako ne i prvi — sakupljanju našeg muzičkog folklora uopće, a po drugim kriterijima nego li je F. Kuhač — i ako dobro namjerno — zapisivao i obradivao narodne melodije.

Brajsina zbirka ne rješava probleme oko harmonizacije istarskih napjeva, ali sadrži krajnje moguću i vjernu reprodukciju melodije i njenog drugog glasa, pjevanja pratioca. Ta je štampana zbirka na žalost nepotpuna, ostali se dio sakupljenih narodnih pjesama čuva u rukopisu i ne nalazi nakladnika.

Velike su zasluge Ivana Matetića-Ronjgova što je pobliže upoznao i muzičku i ostalu našu javnost sa primorsko-istarskom glazbom.

Intuicijom rođenog muzičara prvi je shvatio bit te glazbe i to nakon dugogodišnjeg proučavanja, bilježenja i muzikotrpnog istraživanja narodnih melodija različitog karaktera i strukture. Koliko je savjesnosti u taj trud uložio, najbolje svjedoči činjenica da se je tek nakon 20-godišnjeg studiranja tog problema odlučio da objelodani svoja opažanja i zaključke do kojih je došao. To je učinio u časopisu za crkvenu muziku »Sv. Cecilija« god. 1925 (sv. II) i to u članku »O istarskoj ljestvici«. U istom je časopisu objavio kasnije još nekoliko članaka iz područja istarsko-primorske muzike. Njegov bi se studij mogao mirne duše prozvati laboratorijskim analiziranjem ili istraživanjem. Jer su i njegovi rezultati isto tako ne samo poz-

SMRTNA NESREĆA

Zagreb, 7 dec. 1938. — U Zagrebu je smrtno nastradao na radu u ložioni 28-godišnji ložar Antun Marion iz Buzeta. Pogreb mu je bio danas, a na vječni počinak ispratio ga je velik broj emigranata.

ISTRANI! POSJETITE GOSTIONICU »TRST«, ZAGREB, NOVA CESTA 28 (IZMEDJU KOLODVORA SAVA I SAMOBORSKOG KOLODVORA). — IZVRSNA DOMAĆA I DALMATINSKA VINA. — PRIMORSKA KUHNJA.

IZ UPRAVE

Kureć Boris — Beograd — Za godinu 1938 duguje još Din 21.—

Dr. Turina Lado — Beograd. — Za godinu 1938 duguje iznos od Din 30.—

Jelica Leban — Žuženberk. — Vaša naročnina je plaćana do 15. II. 1939.

E. P. — N. S. — Pretplata plaćena do 1. VII. 1939.

U FOND »ISTRE« BR. 49
Orbančić Drago — Mjesto cvijeća na grob pokojne Antonije Tončić-Cekin rođ. Dobrila Din 30.—

je na području tog muzičkog folklora izrastao i živio to rješenje sasvim opravdano i kao jedino logično moguće.

Bit će zacijelo razlog što u svojim pokušajima nisu uspjeli da se približe karakteristikama ove muzike nekoji naši muzičari, što im je ta glazba tudja uhu, jer na nju nisu navikli. I što nama Istranima i Primorcima, zvuči sasvim prirodno i uhu shvatljivo, ostalima je to — egzotika. Jedna ispravno shvaćena i stilizirana obradba, kadra je međutim da taj most prebrodi, što je Matetić i dokazao, čime je opću našu muzičku a naročito pučku umjetnost obogatilo novim jednim izražajem. Do nedavna nepoznatim i našim, a kamo li inostranim krugovima. Stilizirana obradba istarskog plesa »Balun« (izveden po Matici hrv. kazališnih dobrovoljaca na Olimpijadi u Berlinu), izazvala je kod tamošnjih muzičara veliku radoznalost, kao neki novum i egzotika, iako u stiliziranoj obradbi, dokaz da će ovo naše muzičko područje zainteresirati i one inostrane muzičke krugove, koji ga do sada nisu poznavali. A kako je ovo u sklopu hrv. etnografske zajednice, bogati je muzičko folklorski prilog i inače prebogatom hrvatskom muzičkom blagu, koji nam je sačuvan u narodu. Tako i ovo muzičko područje doprinosi svoj udio izgradnji opće naše nacionalne muzike.

SLAVKO ZLATIĆ